

2008 RUSYA-GÜRCİSTAN SAVAŞI SONRASI GÜRCİSTAN- İRAN İLİŞKİLERİ

Ramile Behlül kızı DADAŞOVA*

Özet

Dış faktörler İran ve Gürcistan arasındaki ilişkileri kuvvetle etkilemekte ve İran - Gürcistan ilişkileri ABD, İsrail ve Rusya ile ilişkilere bağlı olarak düz bir çizgide gelişmemektedir. İran, Gürcistan'la olan münasibetlerde Rusya ile ilişkileri, Gürcistan ise İran ile münasibetlerde ABD ve İsrail ile ilişkileri bozmamak için dikkatli davranmaktadırlar. 2008 yılının Ağustos ayında Gürcistan - Rusya Savaşı'nın ardından bölgedeki denge değişti. İran, ucuz ve alternatif bir gaz sağlayıcısı olarak Gürcistan'ın dikkatini çekti. Rusya'nın Güney Ossetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarını tanıması hem bölgede, hem de uluslararası düzlemde endişeye neden oldu. Gürcistan, Rusya ile diplomatik ilişkilerini kesti. Gürcistan Rusya'ya olan bağımlılığını zayıflatacak yeni bir ortak aramak için İran'la olan ekonomik ilişkilerini genişletti. Ayrıca Gürcistan, bölgenin büyük güçlerinden biri olan Rusya tehdidine karşı bölgedeki diğer güçlü devlet olan İran ile olan ilişkilerini güçlendirmesi gerektiğini de anlıyordu. İran Gürcistan'ı Avrupa pazarlarına girmenin bir yolu olarak görmekteydi.

Gürcistan İran ile ilişkilerde askeri işbirliğinde olduğu Batı, İsrail ve ABD'nin çıkarlarını göz önünde bulunduruyor. İran ve Gürcistan arasındaki vize rejimi 2010'da kaldırıldıktan sonra iki ülke arasındaki ilişkiler gelişmeye başladı. 2010-2013 yılları arasında gerçekleşen iki ülke arasındaki vizesiz rejim, ekonomi ve turizm alanında işbirliğinin geliştirilmesine katkıda bulundu. Gürcistan ABD ve İsrail ile olan ilişkilerinde soğukluk yaratmamak için 1 Temmuz 2013'te, İran'la olan vizesiz dolaşımı tek taraflı olarak iptal etti. Gürcistan ABD'nin İran'a karşı olan yaptırımlarını iptal etmesinin ardından 15 Şubat 2016'da vizesiz rejimi tekrar uygulamaya aldı ve iki ülke arasındaki ekonomik ve turistik alanlardaki ilişkiler yeniden güçlendi. Dolayısıyla Rusya ile yaptığı savaş Gürcistan'ın İran'la olan ilişkilerini güçlendirirse de Gürcistan İran'dan dolayı ABD ile arasındaki ilişkileri bozmak istemiyor.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Gürcistan Savaşı, İran-Gürcistan ilişkileri, karşılıklı işbirliği, ekonomik ilişkiler, vizesiz rejim.

* Doç.Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Kafkasya Araştırmaları Enstitüsü, dadashova.ramila@rambler.ru, <https://orcid.org/0000-0002-2376-5941>

Abstract

Georgian-Iranian Relations After The Russian-Georgian War in 2008

Foreign factors seriously affect the relationships between Iran and Georgia, and Iran-Georgian relations don't make a linear progress depending on their relations with the USA, Israel and Russia. While Iran is careful about not breaking off the relations with Russia on its relations with Georgia, on the other side Georgia is prudential on sustaining its relations with the USA and Israel with regard to its relations with Iran. The Russia-Georgian War changed the balance in the region in August, 2008. The factor that makes Iran important for Georgia is the energy factor. Russia's recognition of South Ossetia and Abkhazia's independence caused anxiety both in the region and in the international arena. Georgia broke off the diplomatic relations with Russia. Georgia expanded the economic relations with Iran in seeking of a new partner to weaken its dependency on Russia. Georgia realized that he must strengthen the relations with Iran which is the secondary power in the region against the possible threat by Russia - one of the powerful states in the region. Iran considered Georgia as means for penetrating into the European market.

In relations with Iran, Georgia have regard to the interests of the West, Israel and the USA – with those it is in a military cooperation. Having an agreement upon the visa-free regime between Georgia and Iran by 2010, the relations between the two countries began to flourish. The visa-free regime between the two countries in 2010-2013 promoted the development of cooperation in the fields of economy and tourism. On the 1st of July, 2013 Georgia stopped the free visa regime with Iran unilaterally in order not to weaken the relations with the USA and Israel. After cancellation of the USA sanctions on Iran, Georgia recovered the visa-free regime on the 15th of February, 2016 and the relations on economy and tourism fields again were strengthened between the two countries. Thus, despite of the fact that the war with Russia led to reinforcement of relations with Iran, Georgia doesn't want to weaken the relations with the USA for Iran.

Keywords: the Russia-Georgian war, Iran-Georgian relations, mutual cooperation, the economic relations, the visa-free regime

İran-Gürcistan diplomatik ilişkilerini şekillendiren faktörleri incelerken, iki ülke arasındaki ilişkileri etkileyen faktörleri gruplara ayırmak gerekir. İlk olarak dış faktörler İran ve Gürcistan arasındaki ilişkileri kuvvetle etkilemekte, İran-Gürcistan ilişkileri ABD, İsrail ve Rusya ile ilişkilere bağlı olarak düz bir çizgide gelişmemektedir. İkincisi, İran ve Gürcistan arasındaki ilişkiler iç faktörlerden etkilenmektedir. Şöyleki, İran'ın enerji kaynaklarına Gürcistan'ın ihtiyacı vardır. İran, özellikle ABD tarafından askeri güvenliğini koruma açısından Gürcistan'ın stratejik konumundan yararlanmaktadır.

İran'ın diğer ülkelerle olduğu gibi Gürcistan ile ilişkilerinde de karşı tarafın üçüncü ülkelerle olan ilişkileri önem taşımıştır. Karşı tarafın üçüncü ülkelerle olan ilişkilerinin siyasi ilişkiler üzerindeki etkisi Gürcistan'da daha belirgindir. İran, Gürcistan'la olan ilişkilerde Rusya ile Gürcistan ise İran ile ilişkilerde ABD ve İsrail ile münasibetleri bozmamak için dikkatli davranmaktadırlar.

Gürcistan, demokrasi, insan hakları ve iyi idarecilik, hukuk devleti konularında AB ile NATO programları aracılığıyla ABD ile ordunun modernizasyonu çerçevesinde de ABD ile yakın işbirliğine girmiştir. Bu ise Gürcistan'ı ister istemez Rusya ile karşı karşıya getirmiştir. Reha Yılmaz yazıyor ki, Rusya ile ilişkilerini Azerbaycan kadar iyi yönetemeyen Gürcistan, Rusya ile Batı'nın nüfuz savaşlarının açık alanı olmuştur¹. 2008 yılının Ağustos ayında Rusya-Gürcistan Savaşı bölgesel dengeleri yakından etkiledi. Rusya'nın ani olarak Güney Ossetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarını tanıması hem bölgede, hem de uluslararası düzlemde endişeye neden oldu. Savaş sonucunda Güney Ossetya fiili olarak bağımsızlık elde etse de, onun bağımsızlığı hiçbir devlet tarafından tanınmıyordu². 8 Ağustos 2008'de Gürcistan hükümeti kendi toprak bütünlüğünü sağlamak için bölücü Güney Ossetya'nın başkenti Tshinvali'ye dahil oldu. Kısa süre içinde Tshinvali şehrini ele geçirse de, Rusya Gürcistan'ı işgalle suçlayarak kısa sürede Tshinvali şehrini terk etmesi konusunda Tiflise ultimatoma gönderdi. Bunu takiben Rusya kendi vatandaşlarını korumak maksadıyla Gürcistan'a saldıracağını bildirdi. Gürcistan da Rusya'nın uyarılarını dikkate almayarak Tshinvali şehrini terk etmeyeceğini beyan etti.

Sonuç olarak aynı gün Rus birlikleri Kuzey ve Güney Ossetya'yı birleştiren Rogun geçidiyle kendi vatandaşlarını ve sınırda yerleştirilen Rus barış güçlerini korumak amacıyla Güney Ossetya'ya girdiler. Tskhinvali'yi işgal eden Ruslar, Gürcistan'ın içlerine doğru ilerlediler. İşgal sırasında Rusya tarafından 150

---

¹ Reha Yılmaz. Bağımsızlık Sonrası Dönemde Rus-Gürcü İlişkileri ve Kırılma Noktaları. *Avrasya etüdler*, 38/2 (2010), 21.

²Южная Осетия – объект беспристрастного изучения [South Ossetia - the object of impartial study]. 09.06.2010. https://www.golos-ameriki.ru/a/osetia-russia-2010_06_09-95980209/185607.html

tank ve zırhlı araç kullanılmış, Gürcistan topraklarını bombalamak için Pskov şehrinin tümeni katılmıştır.

25 Ağustos 2008'de Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıdı ve 9 Eylül'de onlarla diplomatik ilişkiler kurdu. Rusya Başbakanı Vladimir Putin, Gürcistan'ın agresif ve soykırım politikasıyla kendi toprak bütünlüğünü ihlal ettiğini belirtti³. Rusya Güney Osetya'ya 200 milyon dolar yardımda bulundu⁴. Güney Osetya Rusya, Nikaragua ve Venezuela hariç, diğer tüm ülkeler tarafından Gürcistan'ın bir bölgesi olarak tanınmaktadır.

Gürcistan toprak bütünlüğünü ihlal ettiği için Rusya ile diplomatik ilişkileri kesti ve parlamento "Rusya Federasyonu'nun Gürcistan topraklarını işgaline dair" karar aldı. Rusya Devlet Başkanı Dmitry Medvedev, 7 Nisan 2011'de Abhazya ve Güney Osetya ile vizesiz seyahat konusunda hükümetler arası bir anlaşma imzaladı. Rusya'nın bu adımından sonra, dünya devletleri ve uluslararası örgütler olaylara tepki gösterdi. Uluslararası kamuoyu Rusya'nın bu işgalci politikasını kesin olarak kınadı. Güney Osetya ve Abhazya BM, Avrupa Birliği, ABD tarafından Gürcistan toprağı olarak tanınmaktadır.

Gürcistan gibi küçük bir devlete karşı Rusya gibi bir süper gücün askeri operasyonlar düzenlemesi Rusya'nın Gürcistan üzerindeki tüm etki olanaklarının zayıfladığını gösterdi. BDT aracılığıyla eski Sovyet coğrafyasında denetimin imkansızlığı, ayrıca artık NATO'nun Rusya'nın güney sınırlarına kadar ilerlediği kanıtlandı. Gürcistan, Rusya'nın bölgede manevra olanaklarını önemli ölçüde kısıtlamakta ABD ve Batı ile olan ilişkileri tercih etmektedir.

İran'ı Gürcistan için önemli kılan faktör enerji faktörüdür. 2008'deki Gürcistan - Rusya savaşının ardından Tiflis, Rusya'nın enerji bağımlılığını ortadan kaldırmaya çalıştı. İran, ucuz ve alternatif bir gaz sağlayıcısı olarak Gürcistan'ın dikkatini çekti. Rusya ile yaşadığı sorunlar ve bu sorunların enerji güvenliği üzerindeki etkisi, Gürcistan'ı tarihsel enerji tedarikçisi olan bu ülkeye alternatifler

---

³ Кабисов В.А. Последствия грузино-югоосетинского вооруженного конфликта 2008 года [Consequences of the 2008 Georgian-South Ossetian Armed Conflict] // *Историческая и социально-образовательная мысль*. № 2/2, 2016, 56.

⁴Russia to provide \$200 mln in urgent aid for S. Ossetia. 11.08.2008. <https://sputniknews.com/russia/20080811115961365/>

bulmaya zorladı. Bu yönde başlıca rolü Azerbaycan oynasa da, Gürcistan İran olanaklarından da yararlanmaya çalıştı. 2008 yılında yaşanan Rusya-Gürcistan savaşı İran-Gürcistan ilişkilerinde karşılıklı işbirliği açısından yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Rusya'ya bağımlılığını azaltmak için bölgede kendine ortak arayan Gürcistan İran'la ekonomik ilişkileri genişletti. Çünkü, Gürcistan'a verilen gaz fiyatındaki artış (1.000 metreküp başına 110 dolar'dan 230 dolar'a ulaşması) da dahil olmak üzere 2008 yılında Moskova tarafından uygulanan ekonomik yaptırımlar, Gürcistan'ı İran'ın şahsında alternatif enerji kaynağı arayışına itti. Gürcistan ve Rusya arasındaki savaş ve ilişkilerin bozulması İran-Gürcistan işbirliğine yeni kapı açtı.

İran da Avrupa'ya çıkış için Gürcistan'la olan bağların güçlenmesini umuyor. M. Gasımlı, İran'ın Avrupa'yla ilişkilere alternatifler aradığını yazıyor. İran, Bulgarlara Avrupa-Bulgaristan yolunu (Burgaz) teklif etmişti. Ona göre, bu yol Karadeniz'deki Poti ve Batum limanlarına kadar, daha sonra Gürcistan'dan Ermenistan'a, oradan da İran'a kadar uzayabilir⁵. Bununla birlikte, eğer İran, Gürcistan ve Karadeniz yoluyla doğalgazını Avrupa'ya ve Ukrayna'ya taşımayı planlıyorsa, o zaman Rusya'nın buna izin vermeyeceğini de dikkate almalıdır. Rusya'nın bu tutumu Gürcistan için gaz üretiminde dünya ikincisi olan İran ile ilişkilerin güçlendirilmesini önemli kıldı. İran'la güçlü ekonomik ilişkiler Gürcistan'ın ticaretinin gelişimine katkılı olabilirdi. Ayrıca Gürcistan, bölgenin büyük güçlerinden biri olan Rusya tehdidine karşı bölgedeki diğer güçlü devlet olan İran ile olan ilişkilerini güçlendirmesi gerektiğini de anlıyordu. İran da, enerji kaynakları ihracatı için yeni bir pazar arayışındaydı. İran ABD'ye karşı olan rekabette Rusya'nın bölgede olmasına öncelik veriyor. A.Hasanov, Tahran'ın Rusya'nın Güney Kafkasya'daki konumunu güçlendirmekte ilgili olduğunu yazıyor. Çünkü Batı'nın bölgede etkinleşmesine karşı tek başına direnme gücüne sahip değil⁶.

---

⁵Qasımlı M. *Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti(1991-2003)*: 2 hissədə. 1 hissə. (Bakı:Mütərcim, 2015), 579.

⁶Həsənov Ə. *Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti: Dərslük*, (Bakı: Azərbaycan, 2005), 577.

Gürcistan Şarkiyat Enstitüsü Başkanı Georgiy Sanikidze Gürcistan - İran ilişkilerini "soğuk, iyi komşuluk ilişkileri" olarak nitelendiriyor. Ona göre, İran, Rusya'nın çıkarlarına aykırı olacak hiçbir bir adım atamaz. O, İran için kendi çıkarlarının aksine, Rusya'nın Güney Kafkasya'da olan çıkarlarının öncelikli olduğunu kabul ettiğini bildirmektedir⁷. Ağustos 2008'de Rusya-Gürcistan Savaşı sırasında Batı ülkeleri tarafından Rusya'ya yönelik uluslararası yaptırımlar uygulanmaya başlandıktan sonra Rusya alternatif bir ticaret ortağı olarak İran'a yöneldi. Ahmet Nafiz Ünalmiş ve Şafak Oğuz yazdıkları makalede, Rusya-Gürcistan Savaşının Rusya ile Gürcistan arasında yaşanan bölgesel bir savaştan ziyade, Rusya ile ABD ve NATO başta olmak üzere Batılı Devletler arasında küresel egemenlik amacı güden bir vekâlet savaşı örneği teşkil ettiğini ve sonucunun sadece Avrasya bölgesinden ziyade küresel güvenliği etkilediğini öne sürmekteydiler⁸.

Gürcistan ABD'nin İran'a karşı yaptırımlarından dolayı İran'la ilişkiler kurmak istememiş, Rusya ile savaş ve Gürcistan'a verilen gazın durdurulması Gürcistan'ı İran'la ilişkiler kurmaya zorlamıştır. Böylece, Rusya - Gürcistan Savaşı, ABD'nin Karadeniz'deki askeri varlığını göstermesine olanak sağladı ve Gürcistan'ı ABD ile askeri işbirliği yapmaya zorladı. Rusya, 2008 savaşından sonra en büyük yenilgiye uğrayan devlet olarak Gürcistan'ın Batı'ya yönelmesini daha da hızlandırdı. Rusya'dan sonra dünyanın ikinci büyük gaz rezervlerine sahip olan ve enerji ihracatı için yeni pazar arayan İran, Moskova ve Tiflis arasındaki anlaşmazlıktan yararlandı. Bunun yanı sıra Gürcistan'la ilişkilerini düzene sokarak enerji ihracı için yeni pazar elde etti ve ekonomik ilişkilerini geliştirdi.

Tiflis için bölgede temel sorun Rusya'nın içişlerine müdahalesi meselesidir. Gürcistan bu mücadelede güçlü devlet olarak İran'ı değil ABD'yi görmektedir. Belirttiğimiz gibi, Gürcistan ülkenin gazla temin edilmesinde çıkış

---

⁷Иран-Грузия: извилистая дорога к региональному партнёрству [Iran-Georgia: a winding road to a regional partnership]. 12.03.2015. <https://eadaily.com/ru/news/2015/03/12/iran-gruziya-izvilistaya-doroga-k-regionalnomu-partnyorstvu>

⁸ Ünalmiş Ahmet Nafiz, Şafak Oğuz. 2008 Rusya-Gürcistan Savaşının Vekalet Savaşı Teorisi Açısından İncelenmesi. *Karadeniz Araştırmaları*. XVI/61(2019): 31-41.

yolunu İran'la ekonomik ilişkilerinin güçlenmesinde görmekteydi. Fakat İran'ın nükleer programından kaynaklanan sorunları Gürcistan ile ilişkilerinde engeller oluşturmuş ve hatta belli dönemlerde ilişkilerin zayıflamasına neden olmuştur. Çünkü Gürcistan İran ile ilişkilerinde Batı'nın çıkarlarını, askeri alanda işbirliği yaptığı ABD'nin, İsrail'in çıkarlarını dikkate almaktadır.

2010'da Gürcistan ve İran arasında serbest vize rejimi konusunda görüşmeler yapıldı. Taraflar sabit kültürel ilişkilerin önemi ve gelecekte iki ülke arasındaki turizm ilişkilerinin gelişimini ele aldılar⁹. Böylece İran-Gürcistan ilişkileri esasen 2010 yılından itibaren gelişmeye başladı. Gürcistan Dışişleri Bakanı Grigol Vaşadze ve İran Dışişleri Bakanı Manuçöhr Mottaki 3 Kasım 2010'da iki ülke arasında vizesiz rejim konusunda anlaşma imzaladılar¹⁰. Bu anlaşma, 27 Ocak 2011'de yürürlüğe girdi. Vizenin kaldırılması karşılıklı ilişkilerin gelişmesine sebep oldu. M.Mottaki, ulaştırma alanındaki ilişkilerin önemini vurguladı: "Gürcistan İran için, İran Gürcistan için olmalıdır. Bu şekilde Karadeniz, Basra Körfezi ile bağlantı kuracak"¹¹. G.Vaşadze de Gürcistan ve İran arasında ekonomik işbirliğinin gelişiminden bahsetti. Ona göre, İran'dan gelen turist sayısı % 173'e ve ticaret dengesi ise % 63'e kadar artmıştır¹². Batum'da İran Baş Konsolosluğu, Tiflis'te ise İran Kültür Merkezi açıldı. İki başkent arasında doğrudan uçuş seferleri başlatıldı. Her iki tarafta da turist akını yaşandı. Ekonomik ilişkiler gelişti¹³. 2010 yılında iki ülke arasındaki ticaret cirosu 42 milyon dolar oldu¹⁴.

---

⁹ Холодные, добрососедские отношения с Ираном [Cold, good-neighborly relations with Iran]. 01.04.2016. <http://www.apsny.ge/2016/pol/1459546808.php>

¹⁰ Грузия и Иран подписали соглашение о безвизовом режиме [Georgia and Iran signed an agreement on visa-free regime]. 11.04.2010. <http://ru.1in.am/496.htm>

¹¹ Между Грузией и Ираном подписано соглашение о безвизовом режиме [Agreement on visa-free regime signed between Georgia and Iran]. 04.11. 2010. http://aze.az/news_mezhdu_gruzией_i_44586.html

¹² Грузия и Иран подписали соглашение о безвизовом режиме [Georgia and Iran signed an agreement on visa-free regime]. 11.04.2010. <http://ru.1in.am/496.html>

¹³ Михайлов В. Иран – Грузия: Трудная дорога к партнёрству [Iran - Georgia: Difficult road to partnership]. 27.03.2014. http://www.iran.ru/news/analytics/93042/Iran_Gruziya_Trudnaya_doroga_k_partnyorstvu

¹⁴ Рциладзе Г. Кавказское сотрудничество [Caucasian cooperation]. <http://georgiamonitor.org/news/254/958/>

Vizesiz rejim döneminde İran ve Gürcistan yetkilileri birçok kez karşılıklı ziyaretler gerçekleştirdiler¹⁵. İran ve Gürcistan arasındaki vize rejimi 2010'da kaldırıldıktan sonra İran'ın Gürcistan ekonomisine yaptığı yatırım, özellikle ticaret ve turizmde kendini gösterdi. Gürcistan Ulusal İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, bu dönemde 13600 İran vatandaşı Gürcistan'ı ziyaret etti. Bu oran önceki yıllara kıyasla daha fazladır¹⁶. Batum'da İran Baş Konsoloslugu % yüzde 91 açıldı. İki ülke arasında doğrudan uçuş seferleri başladı. Her iki taraftan turist hareketliliği arttı. Aynı zamanda ikili ekonomik ilişkiler güçlendi. İranlı şirketler Gürcistan'ı Avrupa pazarlarına girmenin bir yolu olarak görmekteydiler. Vize rejimi kaldırılınca, İranlı işadamları Gürcistan'da faaliyete başladılar ve bankalarda hesap açtılar. 2010-2013 yılları arasında başlatan iki ülke arasındaki vizesiz rejim, ekonomi ve turizm alanında işbirliğinin geliştirilmesine katkıda bulundu. 2011'den sonra, İran'ın Gürcistan'a, özellikle de sanayi sektörüne yaptığı yatırımlar arttı. 2013'te İsrail, İran'ı resmen Tiflis'teki İsrail Büyükelçiliği'nde bombalı saldırı olayında itham etti. ABD İran'a karşı yaptırımlar uyguladı. Gürcistan ABD ve İsrail ile olan ilişkilerinde soğukluk yaratmamak için İran'la olan serbest vize sözleşmesini iptal etti. 1 Temmuz 2013'te Gürcistan, İran'la olan vizesiz dolaşımı tek taraflı olarak iptal etti. Ancak bu durumu Tahran kabul etmedi ve Gürcistan'a vizesiz dolaşımın tekrar uygulanmasını önerdi. Vize'nin tekrar uygulanmasıyla Gürcistan'da İran bankaları kapatıldı. Gürcistan İran'dan olan turistlerini, büyük yatırımları kaybetti. 2015 yılının Kasım ayında İran'a karşı olan tutumlar değiştikten, yani ABD'nin yaptırımları kalktıktan sonra İran'la Gürcistan arasındaki ilişkiler tekrar gelişti¹⁷. Gürcistan ABD'nin İran'a karşı olan yaptırımlarını iptal etmesinin ardından 15 Şubat 2016'da vizesiz rejimi tekrar uygulamaya aldı ve iki ülke arasındaki ekonomik ve turizm alanlarındaki ilişkiler

---

¹⁵ Chitadze Nika Geopolitical Interests of Iran in South Caucasus and Georgian-Iranian Relations. *Journal of Social Sciences*, 1(2), (2012), 9-10.

¹⁶ Chitadze. Geopolitical Interests of Iran in South Caucasus and Georgian-Iranian Relations, 9-10.

¹⁷ Samore Gary. Sanctions Against Iran: A Guide to Targets, Terms, and Timetables Addendum to: Decoding the Iran Nuclear Deal (April 2015). June 2015. <https://www.belfercenter.org/publication/sanctions-against-iran-guide-targets-terms-and-timetables>

yeniden güçlendi. Daha sonra Gürcistan tarafı İran'dan doğal gaz ithalatı için görüşmelere başladı. 19 Mayıs 2015'te iki ülke arasında karşılıklı İşbirliği Komisyonu toplantısında bir mutabakat zaptı imzalandı. Belgede, her iki taraf eğitim, turizm, ulaşım ve özellikle enerji sektörü olmak üzere ortak projelere girme niyetlerini belirttiler. Gürcistan, İran petrolünün Avrupa'ya giden en ucuz yoludur. İran'ın Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımaması ve Gürcistan'ın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü desteklemesi Tiflis için büyük önem taşımaktadır. Rusya'nın resmi olarak Abhazya ve Güney Osetya'yı tanımamasından sonra bile İran'ın Rusya Büyükelçisi Seyyid Mahmud Rıza Seccadi Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını ister şimdi isterse de gelecekte tanımayacağını vurguladı¹⁸. Çünkü İran'ın kendisi, toprak bütünlüğü ilkesinin bozulmasının bir gelenek haline gelebileceğinden endişe ediyor. Rus siyaset bilimci Sergey Markedonov İran'ın bu tutumunu şöyle açıklamaktadır: "İran dünya devletlerinin sınırlarına tekrar bakılmasından korktuğu için yeni devletlerin bağımsızlığını tanımıyor"¹⁹. Sergey Markedonov'u haklı sayabiliriz. İran 1813-1828 yıllarında imzalanan Gülistan²⁰ -Türkmençay²¹ anlaşmasına göre Azerbaycan, Araz Nehri boyunca iki devlet arasında bölündü: Kuzey Azerbaycan Rusya'ya katıldı ve Güney Azerbaycan İran'a katıldı. İran dünya devletlerinin sınırlarına tekrar bakılmasından, Güney Azerbaycan'ı kaybetmekten korkuyor. Dolayısıyla, Gürcistan'la olan ilişkilere değil, İran'ın Gürcistan çatışmalarındaki tutumu sadece Gürcistan'la değil, aynı zamanda Kafkasya bölgesi devletleri ile

---

¹⁸ Asatiani Levan, A. Brief overview of Iranian-Georgian Diplomatic Relations. *Georgian Foundation for Strategic and International Studies*. 2016. <https://www.gfsis.org/files/library/opinion-papers/55-expert-opinion-eng.pdf>; Грузия-Иран: вопросов больше, чем ответов [Georgia-Iran: more questions than answers]. 08.09.2010. <http://www.blackseanews.net/read/35>

¹⁹ Маркедонов С. Иранская готовность [Iranian readiness]. <http://www.kontinent.org/article>

²⁰ 1804-1813, Rusya - İran savaşı sonucunda 12 Ekim 1813'te Rusya İmparatorluğu ile İran arasında imzalanan ilk anlaşmadır. Gülistan Antlaşması uyarınca, Kuzey Azerbaycan hanlıklarından Revan ve Nahçıvan hariç diğer tüm hanlıklar (Lenkeran, Şirvan, Guba, Bakü, Gence, Karabağ, Şeki) Rusya'ya verildi.

²¹ 1826-1828 yılları arasındaki İkinci Rusya - İran Savaşı sonucunda, 10 Şubat 1828'de Rusya ve İran arasındaki Türkmençay anlaşması gereğince Azerbaycan'ın Aras nehrinden kuzeydeki tüm toprakları Rusya'nın, güneydeki toprakları ise İran'ın eline geçti. Anlaşmaya göre Rusya'ya kuzey Azerbaycan toprakları yanı sıra Revan ve Nahçıvan da verildi.

şekillenen ilişkilere bağlıdır. Öte yandan ise Rusya-Gürcistan savaşı ABD'ye Karadeniz'de askeri varlığını gösterme olanağı sağlamakta ve Gürcistan'ı ABD ile askeri yönden işbirliğine daha fazla zorlamaktadır. Dolayısıyla Rusya ile yapılacak savaş Gürcistan'ın İran'la olan ilişkilerini güçlendirse de Gürcistan İran'dan dolayı ABD ile arasındaki ilişkileri bozmak istemiyor.

Sonuç

Ağustos 2008'de Gürcistan - Rusya Savaşı, Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya'yı tanıması ve onlarla diplomatik ilişki kurulması bölgedeki dengeni değiştirdi. Gürcistan, toprak bütünlüğü nedeniyle Rusya ile diplomatik ilişkilerini durdurdu. Gürcistan ile Rusya arasındaki ilişkilerin yıkılması, İran-Gürcistan işbirliğine yeni bir kapı açtı. Gürcistan, Rusya'ya bağımlılığını azaltmak için bölgede İran ile ekonomik bağlarını genişletti. Aynı zamanda İran, Gürcistan ile Avrupa'ya ulaşmak için bağları güçlendirmeyi umuyordu. Gürcistan'ın ülkenin doğal gaz arzına katılımı, İran'la ekonomik bağlarını güçlendirirken, İran'ın nükleer programı ile ilgili sorunlar Gürcistan-İran ilişkilerinde engeller yarattı. Çünkü Gürcistan, Batı'nın İran'la ilişkilerinde, ABD'nin askeri alandaki çıkarlarıyla ve İsrail'in çıkarlarıyla ilgileniyor. Tiflis için bölgedeki asıl sorun, Rusya'nın içişlerine katılımı meselesi ve ABD'yi bu mücadelede ülkelerinin savunucusu olarak görmektir.

KAYNAKÇA

Asatiani Levan. A.Brief overview of Iranian-Georgian Diplomatic Relations 2016. *Georgian Foundation for Strategic and International Studies*. <https://www.gfsis.org/files/library/opinion-papers/55-expert-opinion-eng.pdf>

Chitadze Nika. Geopolitical Interests of Iran in South Caucasus and Georgian-Iranian Relations. *Journal of Social Sciences*, 1(2) (2012): 5-12

HƏSƏNOV, Əli. *Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti*: Dərslük, Bakı: Azərbaycan, 2005.

QASIMLI, Musa. *Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti(1991-2003)*: 2 hissədə. 1 hissə. Bakı: Mütərcim, 2015.

Reha Yılmaz. Bağımsızlık Sonrası Dönemde Rus-Gürcü İlişkileri ve Kırılma Noktaları. *Avrasya etüdler*, 38/2 (Aralık 2010): 21-42.

Russia to provide \$200 mln in urgent aid for S. Ossetia. 11.08.2008. <https://sputniknews.com/russia/20080811115961365/>

Samore Gary. Sanctions Against Iran: A Guide to Targets, Terms, and Timetables Addendum to: Decoding the Iran Nuclear Deal (April 2015). June 2015. <https://www.belfercenter.org/publication/sanctions-against-iran-guide-targets-terms-and-timetables>

Ünalmiş, Ahmet Nafiz, Şafak Oğuz. 2008 Rusya-Gürcistan Savaşının Vekalet Savaşı Teorisi Açısından İncelenmesi. *Karadeniz Araştırmaları*. XVI/61(2019): 31-41.

Грузия-Иран: вопросов больше, чем ответов [Georgia-Iran: more questions than answers]. 08.09.2010. <http://www.blackseanews.net/read/35>

Иран-Грузия: извилистая дорога к региональному партнёрству (Iran-Georgia: a winding road to a regional partnership). 12.03.2015. <https://eadaily.com/ru/news/2015/03/12/iran-gruziya-izvilistaya-doroga-k-regionalnomu-partnyorstvu>

Кабисов В.А. Последствия грузино-югоосетинского вооруженного конфликта 2008 года [Consequences of the 2008 Georgian-South Ossetian Armed Conflict] // *Историческая и социально-образовательная мысль*. № 2/2 (2016): 56-58.

Маркедонов С. Иранская готовность (Iranian readiness). <http://www.kontinent.org/article>

Между Грузией и Ираном подписано соглашение о безвизовом режиме (Agreement on visa-free regime signed between Georgia and Iran). 04.11.2010. http://aze.az/news_mezhdu_gruzией_i_44586.html

Михайлов В. Иран – Грузия: Трудная дорога к партнёрству [Iran - Georgia: Difficult road to partnership]. 27.03.2014. http://www.iran.ru/news/analytics/93042/Iran_Gruziya_Trudnaya_doroga_k_partnyorstvu, 27.03.2014.

Рцхиладзе Г. Кавказское сотрудничество [Caucasian cooperation].
<http://georgiamonitor.org/news/254/958/>

Холодные, добрососедские отношения с Ираном [Cold, good-neighborly relations with Iran]. 01.04.2016.
<http://www.apsny.ge/2016/pol/1459546808.php>

Южная Осетия – объект беспристрастного изучения [South Ossetia the object of impartial study]. 09.06.2010. https://www.golos-ameriki.ru/a/osetia-russia-2010_06_09-95980209/185607.html